

Основи бухгалтерського обліку

Тема 3

Рахунки бухгалтерського обліку і подвійний запис

3.1. Рахунки бухгалтерського обліку: поняття, призначення, будова

3.2. Активні та пасивні рахунки: поняття, призначення, будова

3.3. План рахунків бухгалтерського обліку

3.4. Відображення операцій на рахунках способом подвійного запису

3.1. Рахунки бухгалтерського обліку: поняття, призначення, будова

Бухгалтерський рахунок — це обліковий символ, який використовується для запису і узагальнення збільшення або зменшення певного виду доходів, витрат, активів, зобов'язання та власного капіталу підприємства, установи, організації.

Д   *Шифр та назва рахунку*   К

|

Д 10 К
«Основні засоби»

|

Термін "дебет" походить від лат. debet, що означає "він винен", а "кредит" — від лат. credit, що означає "він вірить". Тепер дебет і кредит — це умовні технічні позначення сторін рахунка. Таку форму застосовують і розуміють однаково бухгалтерами усього світу. Кожна сторона призначається для роздільного відображення збільшення або зменшення сум.

Оскільки об'єкт бухгалтерського обліку характеризується певним станом, тобто наявністю на певний момент часу засобів, коштів і джерел, то перш за все на рахунку фіксують цей стан, що називається **початковим залишком, або початковим сальдо.**

Слово "сальдо" походить від італ. saldo, що означає "розрахунок".

Після цього на рахунках відображають господарські операції, тобто зміни засобів і їх джерел.

При цьому збільшення об'єкта обліку записують на одній стороні рахунка, а зменшення — на протилежній.

Маючи інформацію про початкове сальдо об'єкта обліку та зміни протягом звітного періоду, визначають сальдо на кінець звітного періоду.

Накопичена інформація про рух об'єкта обліку, відображеного за дебетом і кредитом, називається оборотом.

Підсумки записів за дебетом рахунка називають дебетовим оборотом, підсумки записів за кредитом рахунка — кредитовим оборотом.

Між бухгалтерським балансом і рахунками існує тісний взаємозв'язок, оскільки вони відображають одні і ті ж господарські засоби та їх джерела.

Баланс, як відомо, відображає наявність господарських засобів та джерел їх формування у вартісному вимірнику на звітну дату.

Для відображення змін цих засобів та їх джерел призначені рахунки.

Рахунки відкривають на підставі даних балансу, залишки якого на початок місяця у вигляді початкового сальдо.

3.2. Активні та пасивні рахунки: поняття, призначення, будова

Активні рахунки — бухгалтерські рахунки для обліку стану та руху господарських засобів і контролю за їх залишками.

Активний

Дебет

рахунок

Кредит

S'

+

-

ДО

S''

КО

$$S_{акт}'' = S' + ДО - КО$$

Пасивні рахунки — рахунки бухгалтерського обліку, призначені для обліку стану, руху і зміни джерел засобів підприємства.

Пассивний	
<u>Дебет</u>	<u>Кредит</u>
-	S'
	+
<u>ДО</u>	<u>КО</u>
	S''

$$S_{пас}'' = S' + КО - ДО$$

Баланс ТзОВ «Фенікс» на 31-ше березня 2022 р.

АКТИВ		ПАСИВ	
Назва статті	Сума, грн.	Назва статті	Сума, грн.
РОЗДІЛ I. НЕОБОРОТНІ АКТИВИ		РОЗДІЛ I. ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	
Основні засоби	12000	Зареєстрований (пайовий) капітал	12000
РАЗОМ	12000	РАЗОМ	12000

Відкриваємо рахунки з Балансу ТзОВ «Фенікс»

10 «Основні засоби»	
Дебет	Кредит
S` 12000	
<u>ДО</u>	<u>КО</u>
S``	

40 «Зареєстрований (пайовий) капітал»	
Дебет	Кредит
	S` 12000
<u>ДО</u>	<u>КО</u>
	S``

3.3. План рахунків бухгалтерського обліку

План рахунків — це основний інструмент системи бухгалтерського обліку, який практично забезпечує її реалізацію та дає змогу формувати достовірну та прозору звітність.

План рахунків бухгалтерського обліку є переліком рахунків і схем реєстрації та групування на них фактів фінансово-господарської діяльності (кореспонденція рахунків) у бухгалтерському обліку.

Першою цифрою коду визначено **клас рахунків**, другою - **номер синтетичного рахунку**, третьою — **номер субрахунку**.

Рахунки поділяються на такі **класи**:

Клас 1. Необоротні активи

Клас 2. Запаси

Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи

Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань

Клас 5. Довгострокові зобов'язання

Клас 6. Поточні зобов'язання

Клас 7. Доходи і результати діяльності

Клас 8. Витрати за елементами

Клас 9. Витрати діяльності

Клас 0. Позабалансові рахунки

Структура коду рахунку

Клас
рахунку

Шифр
синтетичного
рахунку

Шифр
субрахунку

Клас 1.
Необоротні
активи

10
«Основні
засоби»

105
«Транспортні
засоби»

Клас 1. Необоротні активи

Клас 2. Запаси

Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи

Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань

Клас 5. Довгострокові зобов'язання

Клас 6. Поточні зобов'язання

**Актив
Балансу**

**Пасив
Балансу**

Рахунки доходів мають ознаки пасивних рахунків, але не мають залишків і в балансі не відображаються

Рахунки витрат мають ознаки активних рахунків, але не мають залишків і в балансі не відображаються

Клас 7. Доходи і
результати діяльності

Клас 8. Витрати за
елементами

Клас 9. Витрати
діяльності

**Звіт про
фінансові
результати**

Клас 0. Позабалансові рахунки

Примітки до річної фінансової звітності

Позабалансові рахунки — це рахунки, сальдо яких не враховують при складанні балансу. Позабалансовий облік призначений для відображення таких господарських фактів, які не впливають у даний момент на стан активів, капіталу та зобов'язань установи, проте вимагають спостереження і контролю.

Наприклад орендовані основні засоби, що використовуються в господарській діяльності підприємства, відображаються на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи»

3.4. Відображення операцій на рахунках способом подвійного запису

Етапи формування відображення кореспонденції рахунків. Приклад 1

1	Господарська операція	Власник вніс грошові кошти на поточний рахунок в рахунок поповнення статутного капіталу 1000 грн.	
2	Об'єкти бухгалтерського обліку, які задіяні	Рахунки в банках	Статутний капітал
3	Шифри рахунків, що відображаються виділені об'єкти	31	40
4	Приналежність об'єктів бух. обліку до активу і пасиву	актив	пасив
5	Які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	збільшення	збільшення
6	На якій стороні рахунків відображається така зміна об'єкта	дебет	кредит
7	Кореспонденція рахунків	Д 31 К 40	

Етапи формування відображення кореспонденції рахунків. Приклад 2

1	Господарська операція	Списано цукор на виробництво морозива 5000 грн.	
2	Об'єкти бухгалтерського обліку, які задіяні	Цукор - Сировина й матеріали-Виробничі запаси	Виробництво
3	Шифри рахунків, що відображаються виділені об'єкти	20	23
4	Приналежність об'єктів бух. обліку до активу і пасиву	актив	актив
5	Які зміни відбулись з кожним із визначених об'єктів	зменшення	збільшення
6	На якій стороні рахунків відображається така зміна об'єкта	кредит	дебет
7	Кореспонденція рахунків	Д 23 К 20	

Кореспонденція рахунків – це зазначення дебету одного рахунку і кредиту іншого рахунку

Бухгалтерська проводка - це зазначення дебету одного рахунку і кредиту іншого рахунку та суми операції